

VERGİ CENNETİ KAVRAMI VE VERGİ CENNETİ ÜLKE UYGULAMALARI

Son yıllarda, vergi cenneti ülkeleri tanımlanması günlük yaşamımızda sıklıkla kullanılmaya başlanmıştır.

Özellikle CHP yetkililerinin basın açıklaması ile duyurdukları, “iktidara yakın isimlerin vergi cenneti ülkelerle para gönderiyorlar” açıklaması, günlerce gündemimizde kaldı. Yapılan açıklama ile ilgili olarak kamu oyunda daha büyük bir tepki beklenirken, açıklamalar yeteri kadar tepki çekmemiştir. Tepki çekmemesinin ana nedeni, sorunu, vergi cenneti ülkelere para göndermesi olarak sunulmasıdır. Ayrıca, iktidarın, olayın “yasal olduğu” savunmasını da etkili olmuştur.

Oysaki, ilgililer vergi cenneti ülkelerle yaptıkları işlemler sonucunda, vergi kanunlarının açıklarından yararlanarak (asgari ücretliden vergi alınan ülkemizde) vergisiz kazanç elde etmektedirler. Yoksa olayın önemi, yurtdışına para gönderilmesi veya yurtdışından para getirilmesi (gelen paranın kaynağı hiç sorulmadı) konusu değil, elde edilen paranın “vergilendirilmemiş” kazanç olduğu olgusudur.

Öncelikle “Vergi Cenneti” ülkelerde işlem yapmak amacı ile yurtdışına gönderilecek paraların bankalar tarafından havale işlemleri belirli bir işleme tabidir.

Bu konuyu “Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Kararın önemli bölümlerini açıklayalım.

Bankaların Bildirim Yükümlülüğü

Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Kararda bankalara bir kısım bildirim yükümlülükleri getirilmiştir. Bankaların bildirim yükümlülüğünü aşağıdaki başlıklar altında toplayabiliriz.

Türk Lirası Transferlerinin Bildirim Yükümlülüğü

Bankalar, ithalat, ihracat ve görünmeyen işlemler dışındaki yurtdışına yapılan 50.000.- ABD Doları karşılığını aşan Türk Lirası transferlerine ilişkin bilgileri, transfer tarihinden itibaren 30 gün içinde Bakanlıkça belirlenecek mercilere bildirmekle yükümlüdürler (m. 3/c). Maddede, bankalara 50.000.- ABD Doları karşılığını aşan Türk Lirası transferleri için bildirim yükümlülüğü getirilmiş, bu rakamın altındaki transferler için herhangi bir yükümlülük öngörülmemiştir. Ayrıca ithalat, ihracat ve görünmeyen işlemler bildirim yükümlülüğünün kapsamı dışında bırakılmıştır. Ancak, bildirimin yapılacağı merci ile usulleri konusunda Hazine Müsteşarlığınca yapılmış mevcut bir düzenleme bulunmamaktadır. Ayrıca, 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun ve buna istinaden çıkarılan yönetmelik hükümleri kapsamında bankaların şüpheli işlemleri bildirim yükümlülüğü, bu kapsamda değerlendirilemez.

Döviz Transferlerinin Bildirim Yükümlülüğü Bankalar, ithalat, ihracat ve görünmeyen işlemler dışındaki yurtdışına yapılan 50.000 ABD Doları ve eşiti döviz aşan transferlere (Döviz tevdiat hesaplarından yapılan transferler dahil) ilişkin bilgileri, transfer tarihinden itibaren 30 gün içinde Bakanlıkça belirlenecek mercilere bildirmekle yükümlüdürler (m. 4/e). Türk Lirası transferlerde, 50.000.- ABD Doları karşılığını aşan transferler için bildirim yükümlülüğü getirilmiş olmasına rağmen, döviz transferleri için 50.000.- ABD Doları ve eşiti döviz aşan transferler için bildirim yükümlülüğü getirilmiştir. 50.000 ABD Doları ve eşiti döviz ile bu rakamın altında kalan döviz transferleri için herhangi bir bildirim yükümlülüğü bulunmamaktadır.

Kişisel Sermaye Hareketlerinin Bildirim Yükümlülüğü

Kişisel sermaye hareketlerine ilişkin transferlere aracılık eden bankalar, transferlere ilişkin bilgileri, transfer tarihinden itibaren 30 gün içinde Bakanlıkça belirlenecek mercilere bildirmekle yükümlüdürler. (m. 14/2)

Yurtdışına para gönderme işleyişini inceledikten sonra Vergi Cenneti kavramını vergi kanunlarımız açısından açıklayalım.

VERGİ CENNETİ KAVRAMININ VERGİ KANUNLARINDAKİ YERİ

Vergi kanunlarındaki “vergi cenneti” ülkelerle ilgili açık ise 12 yıldır Bakanlar Kurulu tarafından bilinçli bir şekilde kapatılmamaktadır. Bu konudaki kanun hükmü aşağıdadır.

21-06-2006 tarih 26205 sayılı resmi gazete de yayınlanan 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunun 30.Maddesinin 7. Fıkrası; “(7) Kazancın elde edildiği ülke vergi sisteminin, Türk vergi sisteminin yarattığı vergilendirme kapasitesi ile aynı düzeyde bir vergilendirme imkânı sağlayıp sağlamadığı ve bilgi değişimi hususunun göz önünde bulundurulması suretiyle Bakanlar Kurulunca ilan edilen ülkelerde yerleşik olan veya faaliyette bulunan kurumlara (tam mükellef kurumların bu nitelikteki ülkelerde bulunan iş yerleri dahil) nakden veya hesabına yapılan veya tahakkuk ettirilen her türlü ödemeler üzerinden, bu ödemelerin verginin konusuna girip girmediğine veya ödeme yapılan kurumun mükellef olup olmadığına bakılmaksızın % 30 oranında vergi kesintisi yapılır.” Bu tanımlama ile belirtmek istenilen ülkeler, vergi cenneti, günlük tanımı ile Off-shore ülkelerdir.

Bu çerçevede yapılacak vergi kesintisi zararlı vergi rekabetine yol açtığı kabul edilen ülkelerde yerleşik olan veya faaliyette bulunan (tam mükellef kurumların yurt dışındaki işyerleri dâhil) yapılan her türlü ödemeler üzerinden, bu ödemelerin verginin konusuna girip girmediğine veya ödeme yapılan kurumun mükellef olup olmadığına bakılmaksızın yapılacaktır. Bu düzenlemede, tam mükellef kurumların Bakanlar Kurulunca yayımlanacak listede yer alan ülkelerde bulunan işyerlerine yapılan ödemeler de vergi kesintisi kapsamına dâhil edilmiştir. Buna göre, kazancın elde edildiği ülke vergi sisteminin, Türk vergi sisteminin yarattığı vergileme kapasitesi ile aynı düzeyde bir vergilendirme imkânı sağlayıp sağlamadığı ve bilgi değişimi hususunun göz önünde bulundurulması suretiyle Bakanlar Kurulunca ilan edilen ülkelerde yerleşik olan veya faaliyette bulunan kurumlara (tam mükellef kurumların bu nitelikteki ülkelerde bulunan iş yerleri dâhil) nakden veya hesaba yapılan veya tahakkuk ettirilen her türlü ödemeler üzerinden, bu ödemelerin verginin konusuna girip girmediğine veya ödeme yapılan kurumun mükellef olup olmadığına bakılmaksızın %30 oranında vergi kesintisi yapılacaktır.¹

Yukarıda belirtilen kanun maddesi ile “vergi cennetlerini “ belirleme yetkisi verilen Bakanlar Kurulu, bu yetkisini 12 yıldır neden kullanmadığını son gelişmelerle daha iyi anlaşıyor.

Güncel gelişmeleri belirttikten sonra Vergi Cennetleri ile ilgili bilgi vereyim. Fakat bu arada Vergi Cennetlerinde iş yeri nasıl kurulur yanıtını yazımda bulamayacaksınız. O konu benim işim değil. Ben, yalnızca “vergi cenneti ülkeler” konusu hakkında bilgi vereceğim.

Kurumlar vergisi kanunu ile “ vergi cenneti ülkeler” olarak belirlenmesi gereken ülkelerin özellikleri nelerdir.

¹Filiz Ekinci, “5520 Sayılı Yeni Kurumlar Vergisi Kanununda Vergi Güvenlik Müesseselerine İlişkin Yeni Düzenlemeler”, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 17, Nisan 2007, s. 295

Vergi Cennetlerinin Özellikleri; Bu ülkeleri, konumuz gereği vergisel açıdan inceleyeceğiz. Birçok ülkenin vergi sisteminde, vergi yükünü en aza indirme yollarını arayan mükelleflerin yararlanabilecekleri bir takım vergi avantajları bulunabilmekte ve bu avantajlar bazen o ülkelerde, vergiden kaçınma veya vergi kaçırma girişimlerinde kullanılabilmektedir. Vergi cenneti olarak nitelenen bu ülkelerde bu avantajlar daha geniş çapta ve yaygın olarak görülmektedir.²

Vergi cennetlerinin en temel özelliği, vergi oranlarının diğer ülkelerdeki oranlara göre oldukça düşük hatta sıfır olmasıdır. Vergi cenneti yaratmanın amacı yabancı sermayeyi ülkeye çekmek olduğu için bu konuda kullanılabilecek araçlar da kişi ya da kurum gelirlerine uygulanacak vergiler ve vergi oranlarıdır.³

Genel Olarak Vergi Cennetleri; Dünya ekonomisi 1980’li yıllardan itibaren hızla globalleşme ya da küreselleşme olarak adlandırılan bir sürece girmiştir. Globalleşme süreci ile birlikte bazı ülkeler sermaye hareketlerini kendi ülkelerine çekebilmek için vergilendirme alanında küresel ekonominin gerekleri olarak görülen “muafiyet” ve “istisnaları” çok geniş tutmuş, tüm ülkeyi serbest pazar haline dönüştürmüş ve hiç vergi almamak ya da çok kısıtlı alanları vergiye tabi tutmak yoluyla ilk olarak 1930’lu yıllarda ortaya çıkan, vergi cenneti olarak adlandırılan oluşumlar hız kazanmıştır.⁴

Vergi cenneti (tax heaven) kavramı yaygın olarak kullanılmasına rağmen, uluslar arası alanda henüz kabul edilebilir nitelikte bir tanımlı yapılamamıştır. Ancak tatmin edici olmasa da vergi cennetleri şu şekillerde tanımlanabilmektedir: “Vergi cennetleri, ya çok düşük vergi oranları uygulayan ya da hiç uygulamayan devletler için kullanılan bir terimdir⁵ ; Vergi cennetleri, vergi mükelleflerinin vergiden kaçınmasını sağlayan ve işlemlerin gizli şartlar altında yapılabilmesine olanak veren ülkelerdir.⁶ ; Vergi cennetleri, genellikle düşük vergi oranlarının uygulandığı, ticari gizlilik taşıyan ve çoğunlukla off-shore finans merkezleri olarak bilinen yerlerdir.⁷

Vergi cennetleri, yabancı sermayeyi ülkelere çekebilmek amacıyla yabancı yatırımları çok düşük vergi oranlarıyla vergileyen ülkelerdir.”; Vergi cennetleri, işlemlerin gizli şartlar altında yapılabilmesine olanak tanıyan ve çoğunlukla kıyı bankacılığı merkezleri olarak faaliyet gösteren, fiziki yatırım alanları sınırlı olan küçük ülkelerdir.

Vergi cenneti ülkelerin vergi avantajları nelerdir;

Herhangi bir ülkenin, vergi cenneti kapsamında değerlendirilebilmesi için, ülkede gerçekleştirilen ekonomik aktivitelerin düşük oranda vergilendirilmesi veya hiç vergilendirilmemesi, diğer ülkelerin vergi sistemlerinde yer alan gelir, harcama ve servetler üzerinden alınan vergilerin söz konusu ülke mevzuatında bulunmaması, bulunduğu halde uygulanmaması ya da önemsiz düzeyde kalması halinde ülkenin vergi cenneti olma kriterlerinden ilkinin taşıdığı kabul edilmektedir. Söz konusu ülkenin vergi mükelleflerince bu şekilde algılanıyor olması da tamamlayıcı bir unsur olarak görülmektedir.

² Vergi Cennetlerinin Özellikleri Ve Kullanımlar, Vergi Sorunları Dergisi, Sayı 126,1999 s.76

³ Fethi Heper-Sennur Hoşyumruk, Vergi Cennetleri İle İlgili Çalışmalarda Son Durum I. Yaklaşım Dergisi, Yıl 10, Sayı 116,Eylül 2002,s38-43

⁴ Salih ÖZEL, Globalleşme (Küreselleşme) ve Vergi İlişkisi, Yaklaşım, Yıl 6, sayı 72, Aralık 1998, s.14-15.

⁵ Mustafa ÇAMLICA, Uluslar arası Vergiden Kaçınma, Vergi Kaçakçılığı ve Vergi Anlaşmalarının İstismarı, Vergi Sorunları Dergisi, Sayı 93, Haziran 1996, s.95.

⁶ Erkan YETKİNER, Vergi Cennetleri ve Yabancı Sermayenin Vergi Cenneti Ülkeleri Seçme Nedenleri, Vergi Dünyası Dergisi, Sayı 235, Mart 2001, s.92.

⁷ Danial J. MITCHELL, An OECD Proposal to Eliminate Tax Competiton Would Me,an Higher Taxes and Less Privacy I, (The Heritage Foundation)

Bu konuyu açıklarken tüm dünya ülkelerinin sermayedarlarının niye, vergi cennetlerini kullanılarak vergiden kaçma yollarını kullandıklarına aşağıdaki örnekleri verebiliriz:

Vergi cenneti ülkeler ile yapılan ithalat ve ihracatta ithalat maliyetlerinin yüksek, ihracat bedellerinin düşük gösterilmesi, söz konusu ülkeler aracılığıyla yapılan hayali ihracat,

Vergi cennetindeki şirketin iştirak ve şubelerinden; faiz, hizmet ve Ar-Ge faturaları temin edilmesi, suni transfer fiyatları yoluyla elde edilecek karların vergi cenneti ülkedeki şirkette toplanması, taşınmaz malların vergi cennetinde kurulan şirketin bilançosuna dahil edilmesiyle birlikte bu ülkelerde gayrimenkuller üzerinden alınan vergilerin düşük olması nedeniyle vergi avantajı sağlanmakta, ayrıca taşınmazın kayıtlı olduğu şirketin hisseleri satılarak vergi ödenmeksizin mallar satılabilmektedir.

Vergi Cenneti Ülkeler Dünyanın Hangi Coğrafi Konumunda Bulunmaktadırlar;

Dünyanın her bölgesine yayılmakla birlikte özellikle beş ana bölgede bulunmaktadır.

1. **Karayip Adaları Bölgeleri:** Cayman Adaları Bahama, Bermuda Hollanda Antileri, Turks, Coicos, Aruba, Barbados, Nevis, Panama
2. **Akdeniz Bölgesi:** Cebelitarık ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi
3. **Avrupa Bölgesi:** Hollanda, Lihtenştayn, Andora
4. **Adalar Bölgesi:** Guernsey, Jersey, Man Adası
5. **Pasifik Bölgesi:** Vanatu, Nauru ⁸

Vergi cenneti ülkelere coğrafik açıdan bakıldığında coğrafi yüzölçümleri genel olarak küçük ve nüfusları azdır. Bu ülkelerin yüzölçümleri küçük olduğundan tarıma ya da hayvancılığa dayalı ekonomileri olması pek görünmemektedir. Nüfusları da az olduğundan iş gücü eksiklikleri vardır. En önemli geçim kaynakları turizm, bankacılık ve hizmet sektörü olmasına rağmen yeterli düzeyde değildir. Bu ülkeler bu yüzden yabancı sermayeyi ülkelerine çekerek hem kendilerini hem de yabancı sermayeyi vergi cenneti olmanın avantajlarından yararlandırmaktadır.⁸

Dünyada çoğu Pasifik bölgesindeki küçük ülkeler ve özellikle gelişmiş ülkelere bağlı özerk yönetimler vergi cenneti olarak hizmet etmekte ve vergiden kaçınma ve vergi kaçakçılığına yol açmaktadır. Vergi cennetlerinin ortaya çıkardığı en önemli sorun haksız ve zararlı vergi rekabetidir.

Vergi cennet ülke ve yönetimlerin belirlenmesinde en temel ölçüt vergi konusunda bilgi değişimine yanaşmamalarıdır. Bilgi değişimi ve işbirliği yapılmaması vergisel saydamlığı ve tam (yerleşik) mükelleflerin vergilendirilmesini önlemektedir.

Bu sorunsalın giderilmesinde çifte vergilemeyi önleme anlaşmaları ve bu anlaşma metninde yer alan bilgi değişimi hükmü yeterli olmamıştır.

⁸ İhsan GÜNAYDIN, Vergi Cennetlerinin Özellikleri ve Kullanımları, Vergi Sorunları, Vergi Dünyası S:126, 99

OECD'nin G20-2009 toplantısında alınan karar sonucu vergi konusunda bilgi değişimi çok taraflı ve ikili anlaşma modeli geliştirilmiştir. O tarihten bu yana geliştirilen anlaşmaları vergi cenneti olarak kabul edilen 45 ülke ve yönetimin 38'i imzalamış bulunmaktadır.

Türkiye Gelir ve Kurumlar Vergisi yasalarında vergi cenneti tanımını doğru yapmakla ve bu bölgelerdeki kişi ve kurumlara yapılacak ödemelerde % 30 stopaj yapılmasını öngörmekle birlikte Bakanlar Kurulunca bugüne kadar vergi cenneti listesi yayınlanmamıştır.

Bermuda ve Jersey ülkemizin vergi bilgi değişim anlaşması imzaladığı ve yürürlükte olan iki ülkedir.⁹

Vergi Cennetleriyle Yapılan Bilgi Değişim Anlaşmaları

Türkiye, geniş çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmaları ağının yanı sıra vergi konularında uluslararası bilgi alabilme kapasitesini olabildiğince artırmak üzere 2009 yılında anlaşma müzakerelerine başlamış ve özellikle Türk mukimlerin yatırım yaptığı yerler başta olmak üzere bazı ada devletleriyle bilgi değişim anlaşmaları imzalamaya başlamıştır. Bu kapsamda Mart 2016 itibarıyla Jersey, Bermuda, Guernsey ve Man Adası'yla vergi konularında bilgi değişimi anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşmalardan Jersey ve Bermuda'yla imzalananlar her iki ülkenin iç onay prosedürlerinin tamamlanmasından sonra yürürlüğe girmiştir. Yine aynı şekilde daha önce vergi cenneti olarak tanımlanan ancak vergi konularında bilgi değişimi konularında OECD standartlarına uyacağını taahhüt etmek suretiyle bu listeden çıkarılan ülkelerle müzakereler de hâlen devam etmektedir. Bu ülkeler daha ziyade Türk yatırımcıların bulunduğu bölgeleri içermektedir.

Uluslararası Anlaşmaların Ulusal Mevzuatta Yeri

244 sayılı Kanun ve Anayasa'nın 90 ve 104'üncü maddeleri uyarınca yürürlüğe giren uluslararası anlaşmalar kanunların üzerinde bir norm gücüne sahiptir. Diğer bir ifadeyle aynı konuda hem yerel hem de uluslararası mevzuatta bir düzenleme bulunması hâlinde usulüne uygun olarak yürürlüğe giren uluslararası anlaşma uygulanmak zorundadır.¹⁰

Sonuç: Kurumlar Vergisi Kanunu ile 12 yıl önce, belirlenmesi kabul edilen vergi cenneti ülkeleri bu güne değin her nedense belirlenmemiştir. Bu konu vergi yasalarımızın kanayan bir yarasıdır.

Para ve buna bağlı olarak servet edinmek için kullanılan yöntemlerin günümüzde uygun veya doğru bir yöntem olup olmadığı, birinci sırada hukuka göre belirlenir. Çünkü hukukun yasakladığı ve bu yasağa koşut olarak cezalandırdığı yöntemlerde para ve servet oluşturmayı suç olarak betimlediğimizde caydırıcılık en üst aşamada beklenen sonucu vermektedir.

Vergi cenneti ülkeler belirlenmediği sürece, ilgili ülkelerde yapılan "vergisiz işlemler" devam eder ve vergisiz kazanç elde edenler servetlerine servet katarlar.

⁹ Ömer Faruk BATIREL-Prof. Dr., _İstanbul Ticaret Üniversitesi, Ticari Bilimler Fakültesi,

¹⁰ Timur Çakmak KPĞM